

Een onderzoek naar de processen binnen het Ambtelijk
voorbereidend overleg Beleidsinformatie Jeugd

Evaluatie nadere onderzoeken beleidsinformatie jeugd

Andersson Elffers Felix

Maliebaan 16
Postbus 85198
3508 AD Utrecht

+31 30 236 30 30
mail@aef.nl
www.aef.nl

Kamer van Koophandel
30096560

Datum

26 april 2021

Opdrachtgever

Ministerie van VWS

Contact

Gillian Lustermans (g.lustermans@aef.nl)

Floor Hoogeboom (f.hoogeboom@aef.nl)

Ruben Jansen (r.jansen@aef.nl)

Irene Niessen (i.niessen@aef.nl)

Foto

Via ANP: Kees van de Ven

Referentie

GV640/rapportage evaluatie nadere onderzoeken beleidsinformatie jeugd

Inhoud

1 Inleiding	5
1.1 Aanleiding en vraagstelling	5
1.2 Onderzoeksaanpak	6
1.3 Leeswijzer.....	9
2 De context van het ABJ	10
2.1 De inrichting van de jeugdzorg.....	10
2.2 Het Ambtelijk voorbereidend overleg Beleidsinformatie Jeugd.....	12
3 Het ABJ in beeld	14
3.1 Kwaliteitsborging.....	14
3.2 Trends en thema's	17
3.3 Zichtbaarheid.....	22
3.4 Bruikbaarheid	25
3.5 Samenwerking	27
4 Conclusies en aanbevelingen	29
4.1 Conclusies	29
4.2 Aanbevelingen	31

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en vraagstelling

Sinds 2015 zijn gemeenten verantwoordelijk voor de uitvoering van de jeugdhulp, jeugdbescherming en jeugdreclassering. Vanwege deze vergaande stelselwijziging ontstond er bij betrokken partijen de behoefte aan betrouwbare informatie om de ontwikkelingen in het veld beleidsmatig te kunnen volgen. Om een beleidsmatige basis mogelijk te maken, haalt het Ambtelijk voorbereidend overleg Beleidsinformatie Jeugd (ABJ) beleidsinformatie op bij jeugdhulpaanbieders en jeugdteams. Het CBS verwerkt deze gegevens en koppelt de informatie aan andere maatschappelijke gegevens. Hiermee stelt het CBS vervolgens jaarlijks een benchmark op. Deze benchmark is openbaar beschikbaar en wordt in allerlei onderzoeken wordt gebruikt.

Het ABJ is verantwoordelijk voor het opstellen van het informatieprotocol waarin duidelijk wordt welke informatie aanbieders moeten aanleveren en op welke manier. Daarnaast zet het ABJ meerdere malen per jaar nadere onderzoeken uit naar de gegevens uit de benchmark. Het doel van deze onderzoeken is het verbeteren van de kwaliteit van de benchmark, maar ook het bieden van handvatten aan gemeenten en ministeries voor het maken van onderbouwde beleidskeuzes op het gebied van de jeugdzorg.

Na een periode van zes jaar, is er een natuurlijk moment voor het ABJ om te bekijken of de werkwijze nog steeds goed aansluit bij de beoogde doelen. Om een beeld te krijgen van de nadere onderzoeken die de afgelopen jaren zijn uitgevoerd, de impact die deze onderzoeken gehad hebben, en van de samenwerking tussen de veldpartijen, heeft het ABJ gevraagd aan AEF om een evaluatief onderzoek uit te voeren. In dit onderzoek is er specifieke aandacht voor drie verschillende aspecten.

- **De inhoud van de nadere onderzoeken.** Hierbij is gekeken naar eventuele trends of tegengestelde bevindingen in de nadere onderzoeken die zijn uitgezet tussen 2015 en 2020.
- **De impact van de nadere onderzoeken.** Hiervoor is gekeken naar de conclusies en aanbevelingen op het gebied van beïnvloedbare en niet-beïnvloedbare factoren. Ook is onderzocht of deze resultaten hebben geleid tot (gesprekken over) beleidswijzigingen bij gemeenten en ministeries.
- **De ervaringen van de veldpartijen binnen het ABJ.** Hierbij is de wijze waarop er wordt samengewerkt, en de manier waarop dit door de partijen wordt ervaren onderzocht.

Voor het onderzoek is gekeken naar de periode tussen 2015 en 2020. Er zijn gesprekken gevoerd met leden van het ABJ, onderzoekers, en betrokken gemeenten.

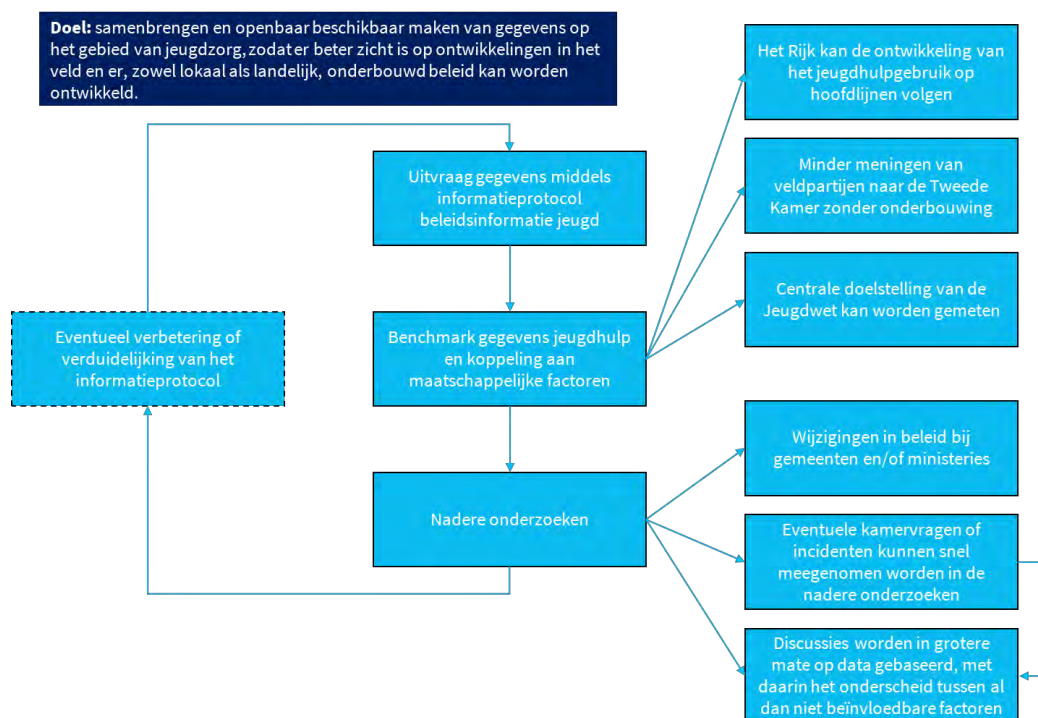
1.2 Onderzoeksplan

1.2.1 Onderzoekssystematiek

Voor dit onderzoek hebben we gebruik gemaakt van een evaluatiekader. Een evaluatiekader bevat de belangrijkste criteria die horen bij een organisatie of proces. Vanuit deze criteria worden vervolgens concrete onderzoeksvragen opgesteld die tijdens de evaluatie beantwoordt worden. Een evaluatiekader wordt opgesteld door eerst de doelstellingen van een organisatie in kaart te brengen en deze vervolgens te vertalen naar bijbehorende criteria. Het evaluatiekader vormt het uitgangspunt van een evaluatief onderzoek.

Onderdelen van het evaluatiekader

Ook tot een evaluatiekader te komen voor het voorliggende onderzoek is eerst het proces dat het ABJ kent in kaart gebracht. De kern van dit proces is het halfjaarlijks samenstellen van een benchmark van gegevens over de jeugdzorg. In onderstaande figuur is dit iteratieve proces links schematisch weergegeven. Aan de hand van een protocol wordt er beleidsinformatie opgevraagd, welke wordt gekoppeld aan andere gegevens en wordt gebruikt om de benchmark samen te stellen. Naar aanleiding van deze benchmark worden nadere onderzoeken uitgezet. Eventueel kan een dergelijk onderzoek ertoe leiden dat het informatieprotocol wordt aangepast alvorens de volgende uitvraag wordt gedaan.

Figuur 1 Het iteratieve proces van het ABJ omtrent op opstellen van de benchmark.

Rechts in de figuur zijn de verschillende beoogde gevolgen en effecten die bij dit proces horen weergegeven. Zo moet de benchmark er voor zorgen dat de ontwikkelingen rondom jeugdzorg voor het Rijk te volgen zijn, dat discussies binnen de Tweede Kamer minder op veronderstellingen en meer op data berusten, en dat de centrale doelstelling van de Jeugdwet gemeten kunnen worden. De inzichten uit de nadere onderzoeken kunnen leiden

tot beleidswijzigingen bij gemeenten en ministeries. Daarnaast kunnen Kamervragen of eventuele incidenten mee worden genomen bij het bepalen van het onderwerp van de nadere onderzoeken.

Om tot een evaluatiekader te komen is, in samenspraak met de opdrachtgever, gekeken naar het hierboven beschreven proces en de criteria die passen bij een doeltreffende uitvoering daarvan.

Kwaliteitsborging

Zoals beschreven is het samenstellen van de halfjaarlijkse benchmark de kern van het proces van het ABJ. Dit betekent dat de **kwaliteitsborging** van de gegevens in de benchmark van belang is. Hierbij gaat het om de kwaliteit op het niveau van de benchmark als geheel, niet op operationeel niveau. Met andere woorden betekent dit dat er geen grote kwaliteitsverschillen zijn, zodat cijfers van verschillende gemeenten vergelijkbaar zijn.

Trends en thema's

In de evaluatie kijken we ook naar eventuele **trends en thema's** binnen de onderwerpen van de onderzoeken, de aanleidingen daartoe, de resultaten en aanbevelingen, de werkwijzen, en het type gemeente waarbij de onderzoeken worden uitgevoerd.

Zichtbaarheid

De nadere onderzoeken zijn diepteonderzoeken die bij een beperkt aantal gemeenten worden uitgevoerd. Om het mogelijk te maken dat ook andere gemeenten kunnen leren van de conclusies uit deze onderzoeken, is de **zichtbaarheid** van deze onderzoeken ook van belang.

Bruikbaarheid

De onderzoeken worden uitgevoerd met een reden. Het is de bedoeling dat deze onderzoeken duidelijke conclusies en aanbevelingen bevatten, met een onderscheid tussen niet-beïnvloedbare en wel-beïnvloedbare factoren. Hiermee geven ze antwoord op de vraag waar men al dan niet op kan sturen door middel van beleidskeuzes. De onderzoeken dienen dus voldoende voeding te geven voor gemeenten en ministeries. Dit vatten we samen onder het criterium **bruikbaarheid**.

Samenwerking

De leden van het ABJ zijn vertegenwoordigers van de belangrijkste veldpartijen in het jeugdveld, VNG, aanbieders, beroepsverenigingen en ministeries. Om effectief te kunnen functioneren is het van belang dat er een goede **samenwerking** bestaat tussen de leden van het ABJ.

Criteria	Invulling
Kwaliteitsborging Aandacht voor het betrouwbaar maken en houden van de data in de benchmark.	<ul style="list-style-type: none">— Hoeveel onderzoeken richten zich op de kwaliteit van de benchmark zelf?— Is het informatieprotocol veranderd door deze onderzoeken?— Is de kwaliteit van de benchmark verbeterd door aanpassingen aan het protocol?

Trends en thema's

Zitten er bepaalde trends in de onderwerpen van de nadere onderzoeken. Zijn er thema's die weinig of niet in beeld zijn geweest?

- Zijn er bepaalde trends te vinden in de aanleidingen van de onderzoeken?
- Kennen de verschillende resultaten en aanbevelingen van de onderzoeken bepaalde trends?
- Welke onderwerpen (jeugdhulp met/zonder verblijf, toegang, jeugdbescherming, jeugdreclassering) komen vaker en minder vaak voor?
- Is er een trend in de werkwijzen van de verschillende onderzoeken?
- Zitten er trends in het type gemeenten waarbij de onderzoeken uit worden gevoerd?
- Zijn er thema's juist niet in beeld geweest?

Zichtbaarheid

De nadere onderzoeken bereiken de juiste partijen en het ABJ wordt gevonden door de juiste partijen.

- Met wie en op welke manier worden de onderzoeken actief gedeeld?
- Krijgen de onderzoeken aandacht via media of publicaties?
- Wordt de juiste doelgroep bereikt?
- Wordt het ABJ benaderd bij Kamervragen, en wordt dit meegenomen bij het uitzetten van de nadere onderzoeken?

Bruikbaarheid

Om bruikbaar te zijn, is het van belang dat de conclusies en aanbevelingen uit de nadere onderzoeken duidelijk en concreet zijn, zodat ze kunnen leiden tot (gesprekken over eventuele) beleidswijzigingen.

- Leiden de nadere onderzoeken tot heldere conclusies en aanbevelingen met onderscheid tussen wel- en niet-beïnvloedbare factoren?
- Leiden de aanbevelingen en conclusies tot (gesprekken over eventuele) beleidswijzigingen bij de betrokken gemeenten?
- Leiden de aanbevelingen en conclusies tot (gesprekken over eventuele) beleidswijzigingen bij ministeries?
- Zijn discussies in de Tweede Kamer minder op veronderstellingen en meer op data gebaseerd door de benchmark?

Samenwerking

Er is een productieve samenwerking binnen het ABJ en met externe partijen.

- Is er sprake van een goede samenwerking binnen het ABJ?
 - Wordt de eigen deelname aan het ABJ gezien als een meerwaarde?
 - Volgen er andere samenwerkingen of "bijproducten" uit de samenwerking binnen het ABJ?
 - Worden alle relevante partijen binnen het ABJ vertegenwoordigd?
-

1.2.2 Onderzoeksopzet

We hanteren verschillende methoden voor het beantwoorden van de onderzoeksvragen uit het evaluatiekader.

- We hebben een **literatuurstudie** gedaan naar de nadere onderzoeken uit de periode 2015-2020. Hiermee zijn de aanleidingen, conclusies en aanbevelingen van de onderzoeken in kaart gebracht. Ook hebben we zo het domein waarin de onderzoeken zijn gedaan en de deelnemende partijen in kaart gebracht.
- Om eventuele trends of tegenstellingen in de nadere onderzoeken inzichtelijk te maken, hebben we een **kwantitatieve analyse** uitgevoerd. Hierbij zijn de resultaten uit de literatuurstudie verwerkt tot verschillende cijfermatige overzichten van de nadere onderzoeken.
- Door middel van **deskresearch** hebben we gezocht naar de impact van de onderzoeken op het gevoerde beleid van gemeenten en ministeries, en de ontwikkeling van het informatieprotocol. Ook hebben we gekeken naar de aandacht die de onderzoeken hebben gekregen in de media en de Tweede Kamer.
- We hebben **interviews met de veldpartijen van het ABJ** gehouden om bovenstaande bevindingen te toetsen en uit te diepen. Daarnaast zijn in deze interviews de ervaringen van de leden van het ABJ in kaart gebracht.
- Ook hebben we **interviews met onderzoekers** gehouden die de nadere onderzoeken hebben uitgevoerd. Hierbij hebben we voornamelijk gevraagd naar de mate waarin er aandacht voor de onderzoeken is geweest, en naar discussies over eventuele beleidswijzigingen die eruit voort zijn gevloeid.
- Tot slot hebben we ook **interviews met gemeenten** gevoerd. Hierin hebben we specifiek gekeken naar de manier waarop de onderzoeken worden bekeken en de effecten die ze hebben gehad op de beleidsvoering.

Onderzoeksstappen

Voor dit onderzoek heeft AEF eerst in kaart gebracht hoe het proces rondom het verzamelen van de beleidsinformatie, het opstellen van de benchmark, en het uitzetten van de nadere onderzoeken eruit ziet. Aan de hand hiervan is een evaluatiekader opgesteld. Dit evaluatiekader bestaat uit de criteria die van belang zijn voor dit proces. Bij ieder criterium horen onderzoeksvragen die gedurende de evaluatie zijn beantwoord. De scope van het onderzoek is bepaald door de leden van het ABJ. Zij hebben aangegeven de onderzoekers graag te woord te willen staan in het kader van deze evaluatie. De gesprekspartners zijn gekozen om een zo compleet mogelijk beeld van het ABJ te kunnen vormen. Voor de interviews zijn gesprekspartners vanuit alle geledingen benaderd.

1.3 Leeswijzer

Het vervolg van dit rapport is als volgt opgebouwd:

- In hoofdstuk 2 wordt de inrichting van de jeugdzorg en het belang van de beleidsinformatie kort besproken. Ook is hier aandacht voor de samenstelling van het ABJ en de taken die ze heeft.
- Hoofdstuk 3 begint met de introductie van het gebruikte evaluatiekader. Daarna wordt voor ieder van de criteria uit dit kader besproken wat de resultaten uit het onderzoek zijn.
- Hoofdstuk 4 bevat een overzicht van de conclusies die uit de evaluatie getrokken kunnen worden, en een aantal aanbevelingen aan het ABJ.

2 De context van het ABJ

In dit hoofdstuk schetsen we de achtergrond waartegen de processen van het ABJ plaatsvinden. Deze context van het ABJ binnen het Nederlandse zorgstelsel is relevant om te kunnen begrijpen wat de taken en doelstellingen van het ABJ inhouden. De eerste paragraaf geeft een kort overzicht van het domein van de jeugdzorg. Daarna gaan we in op de taken en doelen die het Ambtelijk voorbereidend overleg Beleidsinformatie Jeugd (het ABJ) heeft, en welke processen hiervoor van belang zijn. Tot slot geven we een overzicht van de onderzoeksmethoden die zijn gebruikt bij het uitvoeren van deze evaluatie.

2.1 De inrichting van de jeugdzorg

Voor de invoering van de Jeugdwet¹ in 2015 was de verantwoordelijkheid over de jeugdzorg gefragmenteerd belegd. Met de Jeugdwet kwam de verantwoordelijkheid (en financiering) voor een breed scala aan vormen van jeugdzorg bij de gemeenten te liggen. Daarnaast waren gemeenten ook voor 2015 al verantwoordelijk voor preventie, jeugdgezondheidszorg, en pedagogische ondersteuning. Een van de doelen van de Jeugdwet was om te zorgen voor ontschotting volgens het uitgangspunt “één gezin, één plan, één regisseur”.² Een direct gevolg hiervan is dat de oorspronkelijke opdeling in de verschillende typen jeugdzorg niet langer wordt geregistreerd. In plaats daarvan wordt gekeken naar het type jeugdhulp (met of zonder verblijf) dat wordt geleverd.

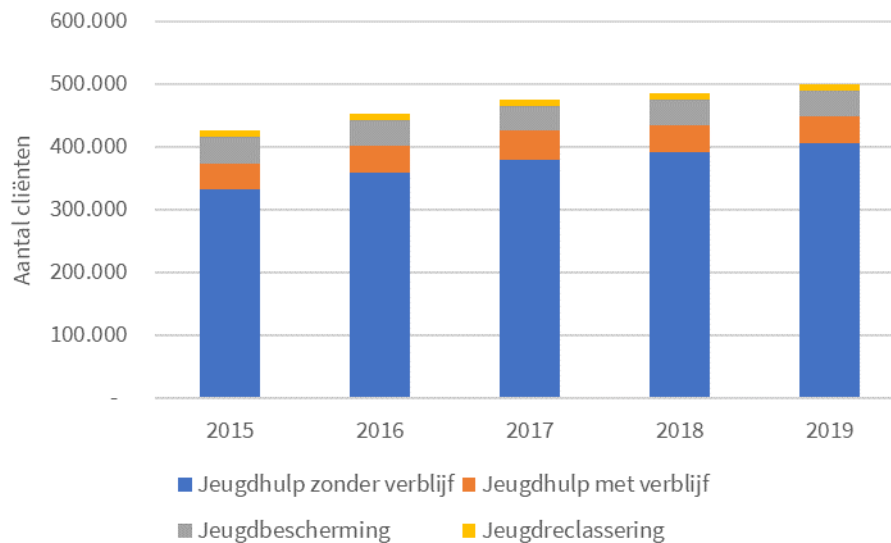
2.1.1 Vormen van jeugdzorg

In 2019 ontving ongeveer 10% van alle jongeren een vorm van jeugdzorg.³ Jeugdzorg is grofweg in te delen in drie categorieën: jeugdhulp, jeugdbescherming, en jeugdreclassering. In de beleidsinformatie wordt jeugdhulp vervolgens weer onderverdeeld in jeugdhulp met verblijf en jeugdhulp zonder verblijf. In onderstaande figuur is het relatieve aantal cliënten per jeugdzorgvorm uit de periode 2015-2019 weergegeven.³

¹ <https://wetten.overheid.nl/BWBR0034925/2020-07-01>

² Zie de memorie van toelichting van de Jeugdwet (<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2013/07/01/memorie-van-toelichting-bij-de-jeugdwet>)

³ Bron: jeugdmonitor (<https://jmopendata.cbs.nl>)

Figuur 2 Het landelijk aantal cliënten per jeugdzorgvorm (2015-2019).

Jeugdhulp

Jeugdhulp⁴ is de zorg die geboden wordt aan jongeren en hun ouders voor de gevolgen van psychische/psychosociale problemen, gedragsproblemen of verstandelijke beperkingen van de jongere. Ook hulp aan ouders bij opvoedingsproblemen valt onder jeugdhulp. Daarnaast wordt ook de bevordering van het meedoen in de maatschappij van jongeren met somatische, lichamelijke, zintuiglijke, of chronische (psycho)sociale tot jeugdhulp gerekend. Dit omvat ook hulp aan jongeren bij persoonlijke verzorging om de zelfredzaamheid te vergroten. Collectieve preventie valt per definitie niet onder jeugdhulp. Iets meer dan 9 op de 10 jongeren met een vorm van jeugdzorg ontvangen jeugdhulp zonder verblijf, en bij ongeveer 1 op de 10 gaat het om jeugdhulp met verblijf.³

Jeugdbescherming

Als de veilige ontwikkeling van een jongere in het geding is, en vrijwillige hulp onvoldoende helpt, kan er jeugdbescherming worden ingezet. Jeugdbeschermingsmaatregelen zijn dwingend van aard en worden door een rechter opgelegd. Hieronder vallen bijvoorbeeld ondertoezichtstelling (OTS) en voogdijmaatregelen. In 2019 was er bij iets meer dan 1% van de jongeren sprake van een vorm van jeugdbescherming.³

Jeugdreclassering

Jeugdreclassering wordt ingezet bij jongeren die in aanraking zijn gekomen met politie of justitie. Deze maatregelen omvatten een combinatie van controle en begeleiding. Er wordt begeleiding van een jeugdreclasseringswerker ingezet om te voorkomen dat de jeugdige opnieuw de fout in gaat. Jeugdreclassering kan worden opgelegd door de kinderrechter of officier van Justitie. Het percentage jongeren dat met jeugdreclassering te maken kreeg lag in 2019 rond de 0,4%.³

⁴ Zie voor een uitgebreidere definitie de Jeugdwet (<https://wetten.overheid.nl/BWBR0034925/2020-07-01>)

2.2 Het Ambtelijk voorbereidend overleg Beleidsinformatie Jeugd

Om beleid te kunnen maken, te monitoren en bij te sturen, moeten gemeenten en ministeries beschikken over betrouwbare gegevens. Deze gegevens worden gezamenlijk beleidsinformatie genoemd. Sinds de invoering van de Jeugdwet wordt deze beleidsinformatie verzameld en gepubliceerd. Het Ambtelijk voorbereidend overleg Beleidsinformatie Jeugd (ABJ) draagt zorg voor het proces rondom deze beleidsinformatie. In het ABJ hebben de ministeries van VWS en JenV zitting, evenals de VNG, CBS, GGZ Nederland, JZN, VGN, en beroepsverenigingen.

2.2.1 Het doel van de beleidsinformatie

Bij de decentralisatie van de jeugdzorg is er door het ABJ een landelijke dataset ontwikkeld met beleidsinformatie. Jeugdhulpaanbieders, gecertificeerde instellingen (GI's) en jeugdteams leveren gegevens op persoonsniveau aan het CBS voor deze dataset. Het CBS verwerkt deze gegevens tot geaggregeerde overzichten en maakt ze openbaar beschikbaar via statline en de jeugdmonitor. De gegevens op persoonsniveau (de microdata) zijn niet openbaar, maar alleen te gebruiken door organisaties die daar door het CBS voor geautoriseerd zijn.

De openbaar beschikbare beleidsinformatie bevat onder andere het aantal cliënten, en het aantal trajecten per gemeente, uitgesplitst naar verschillende zorgvormen. Ook andere gegevens zoals de gemiddelde duur van afgesloten trajecten, of de verwijzer worden gepubliceerd. Tot slot worden ook verschillende persoonskenmerken, zoals leeftijd, geslacht, migratieachtergrond, of positie in huishouden, gekoppeld aan de cliënten in jeugdzorg.

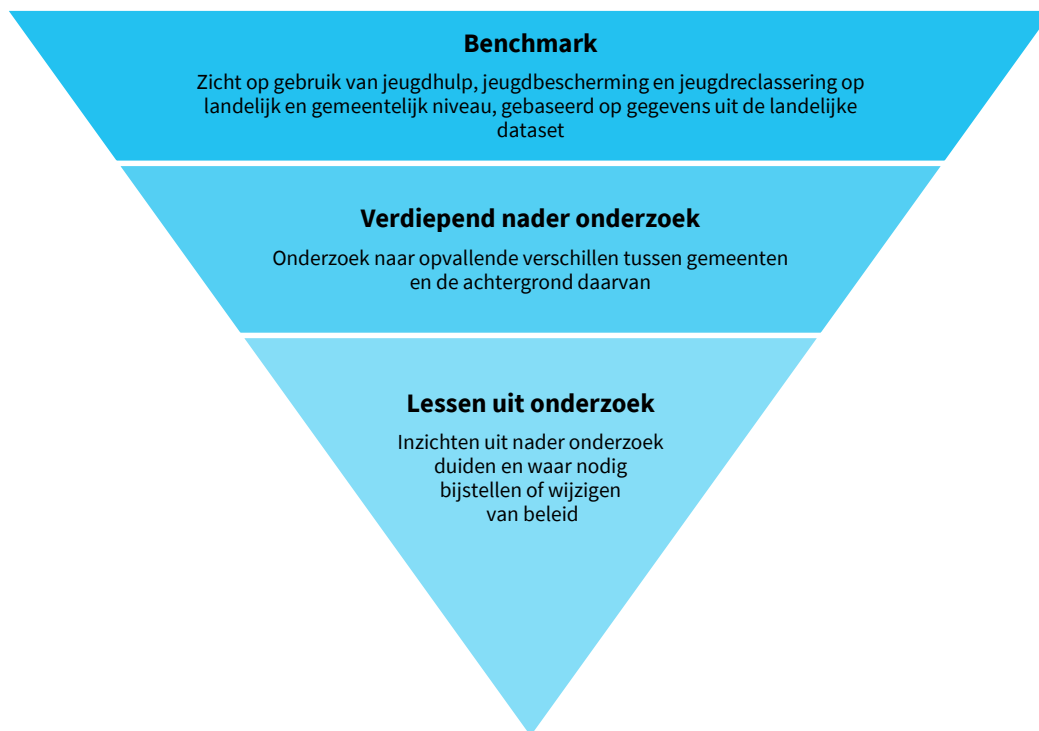
Het doel van deze dataset is om gemeenten te voorzien van betrouwbare gegevens, die helpend kunnen zijn bij het ontwikkelen en evalueren van hun beleid. Ook wordt deze dataset geacht de ministeries van VWS en JenV in staat te stellen om landelijke trends in de jeugdzorg te kunnen volgen.

2.2.2 Doelstellingen en processen van het ABJ

Het ABJ brengt gegevens op het gebied van jeugdzorg samen en maakt deze openbaar beschikbaar. Het doel is om hiermee beter zicht te krijgen op de lokale en landelijke ontwikkelingen in het veld, zodat overheden onderbouwd beleid kunnen ontwikkelen. Naast dit hoofddoel wordt de beleidsinformatie ook geacht om ertoe te leiden dat discussies in de Tweede Kamer beter onderbouwd kunnen worden, en meer op data gebaseerd zijn.

Het drietrapsmodel

Het proces rondom de benchmark beleidsinformatie over de jeugdzorg kan worden samengevat in onderstaand drietrapsmodel.

Figuur 3 Het drietrapsmodel van het ABJ.

Trap 1: benchmark beleidsinformatie jeugdzorg

Jeugdhulpaanbieders, GI's en gemeenten leveren gegevens aan het CBS middels een informatieprotocol. Dit protocol beschrijft welke gegevens de verschillende organisatie aan moeten leveren. Bij elke nieuwe uitvraag bekijkt het ABJ of het protocol aangepast moet worden. Dit kan het geval zijn omdat het protocol onduidelijkheden bevat, of omdat het jeugddomein zelf verandert.

Trap 2: nadere onderzoeken

Het ABJ bespreekt de gegevens die gepubliceerd zijn in de benchmark. Daarnaast bespreekt het ABJ ook andere signalen die de veldpartijen inbrengen. Naar aanleiding van dit overleg zet het ABJ een opdracht uit voor de uitvoering van een nader onderzoek. Voor deze onderzoeken kiezen ze voor diepte, in plaats van breedte. De onderzoekers betrekken vaak een aantal gemeenten bij het onderzoek en kunnen op die manier de cijfers uit de benchmark in perspectief plaatsen.

Het ABJ heeft tussen 2015 en 2020 in totaal 26 nadere onderzoeken uit laten voeren. De onderwerpen van deze onderzoeken lopen sterk uiteen. Sommige onderzoeken zoeken naar verklaringen achter de cijfers, en andere onderzoeken richten zich op de kwaliteit van de benchmark en het informatieprotocol. Het ABJ kan ook eventuele Kamervragen of incidenten meenemen bij het uitzetten van de nadere onderzoeken.

Trap 3: leren en bijstellen

In de laatste trap bespreekt het ABJ de uitkomsten van het onderzoek en publiceert deze. Het doel hiervan is dat andere gemeenten kunnen leren van de uitkomsten en het gesprek kunnen voeren over eventuele beleidswijzigingen die het jeugdveld ten goede zouden komen. Het ABJ kan naar aanleiding van aanbevelingen uit de onderzoeken besluiten om het informatieprotocol aan te passen, zodat de benchmark in een continu proces meegroeit met de ontwikkelingen in de jeugdzorg.

3 *Het ABJ in beeld*

In dit hoofdstuk beschrijven we de resultaten van het onderzoek per criterium uit het evaluatiekader. De beschreven bevindingen zijn enerzijds gebaseerd op een analyse van de nadere onderzoeken die zijn uitgevoerd tussen 2015 en 2020, en anderzijds op de gesprekken die we gevoerd hebben met leden van het ABJ, onderzoekers en betrokken gemeenten.

3.1 **Kwaliteitsborging**

Voor het criterium 'kwaliteitsborging' hebben we de het proces onderzocht dat het ABJ kent om de kwaliteit van de halfjaarlijkse benchmark te borgen. Hiervoor hebben we gekeken naar de aandacht die er in de periode van 2015 tot 2020 is geweest voor het betrouwbaar maken en houden van de data. Voor dit criterium hebben we onderzocht hoeveel van de nadere onderzoeken gericht zijn op de kwaliteit van de benchmark en of het informatieprotocol is aangepast naar aanleiding van deze onderzoeken. Tot slot hebben we ook gekeken wat het effect van deze aanpassingen is geweest op de kwaliteit van de benchmark.

3.1.1 **Onderzoeken naar de kwaliteit van benchmark**

De transformatie van het jeugdveld die in 2015 begon is nog altijd bezig. De continue veranderingen die plaatsvinden tijdens een transformatie maken dat een goede en nauwkeurige monitoring van het domein van belang is. Voor de doorontwikkeling van het beleid van gemeenten is het van belang dat ze beschikken over betrouwbare beleidsinformatie die aansluit bij hun behoeften. Een belangrijke methode om de kwaliteit van de beleidsinformatie te monitoren is door hier in de nadere onderzoeken aandacht voor te hebben.

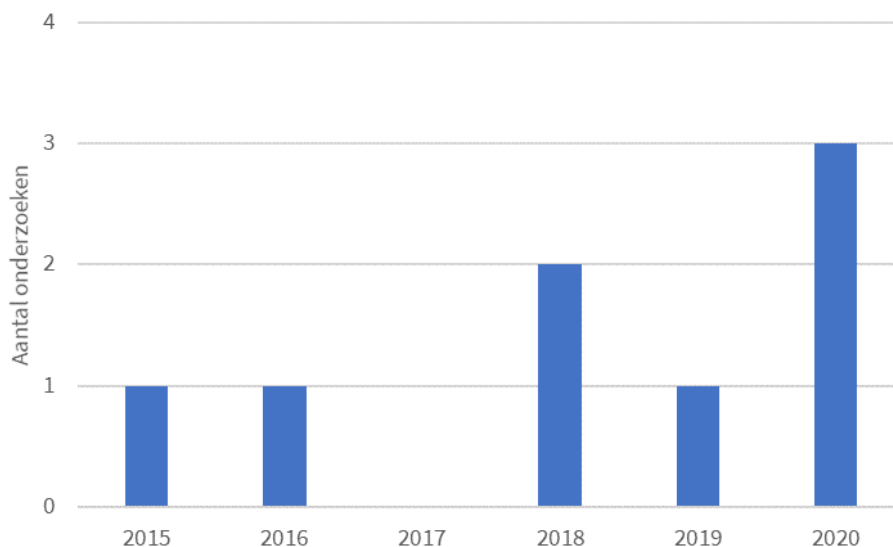
Aandacht voor de kwaliteit van de benchmark

De kwaliteit van de beleidsinformatie bestaat voornamelijk uit de mate waarin gemeenten kunnen worden vergeleken met elkaar. Dit betekent dat het van belang is dat de manier van administreren universeel is, zodat eventuele afwijkingen tussen gemeenten met daadwerkelijke verschillen samenhangen, en niet met verschillen in administratie.

Uit bestudering van de nadere onderzoeken die zijn uitgevoerd in de periode tussen 2015 en 2020 blijkt dat in ongeveer een kwart van de onderzoeken aandacht is voor de kwaliteit van de benchmark. In onderstaande figuur is per jaar het aantal onderzoeken weergegeven waarin expliciet aandacht is geweest voor de kwaliteit van de benchmark. Deze figuur laat

zien dat er gedurende de hele periode 2015-2020 aandacht is geweest voor de kwaliteit van de benchmark.

Binnen deze onderzoeken zijn twee categorieën te onderscheiden. Als eerste onderzoeken die gaan over de wijze waarop zorgaanbieders en gemeenten de gegevens voor het CBS invullen. Hierbij wordt gekeken naar de kwaliteit van de aangeleverde gegevens. Andere onderzoeken richten zich meer op de compleetheid van de data die aan het CBS wordt verstrekt. Hierbij wordt typisch bij een aantal gemeenten onderzocht in welke mate de aangeleverde gegevens overeenkomen met de werkelijke situatie.

Figuur 4 Nadere onderzoeken met aandacht voor de kwaliteit van de benchmark (2015-2020).

Conclusie

Uit deze evaluatie komt naar voren dat in ongeveer een kwart van de onderzoeken aandacht is voor de kwaliteit van de benchmark. Omdat deze onderzoeken verspreid over alle jaren plaats hebben gevonden, is ons beeld dat er sprake van een continue monitoring. Bijna alle onderzoeken waar de kwaliteit van de benchmark onderdeel van uitmaakt, richten zich niet uitsluitend hierop. Hierdoor volgen uit deze onderzoeken zowel conclusies met betrekking tot de benchmark zelf, als conclusies over inhoudelijke factoren.

3.1.2 Veranderingen aan het informatieprotocol naar aanleiding van de onderzoeken

Uit de nadere onderzoeken waarin aandacht is voor de kwaliteit van de benchmark volgen naast observaties soms ook aanbevelingen. Deze aanbevelingen gaan vaak over aanpassingen aan het informatieprotocol die de kwaliteit en/of bruikbaarheid van de benchmark ten goede zouden komen.

Wijzigingen aan het protocol

In de 26 nadere onderzoeken uit de periode van 2015-2020 zijn in totaal ongeveer 20 concrete aanbevelingen gedaan over veranderingen aan het informatieprotocol. Sommige hiervan gaan over een verduidelijking van het protocol. Een voorbeeld hiervan is de aanbeveling om een instructie toe te voegen voor hoofd- en onderaannemers over wie welke gegevens aan

moet leveren, om zo omissies en dubbeltellingen te voorkomen.⁵ Andere aanbevelingen gaan over een uitbreiding of aanpassing aan het protocol. Een voorbeeld hiervan is het advies om verwijzers zoals de rechtbank of politie toe te voegen als opties voor het opgeven van de verwijzer van een jeugdzorgtraject. Tot slot zijn er ook aanbevelingen die reflecteren op eerder uitgevoerde wijzigingen (al dan niet naar aanleiding van eerdere aanbevelingen). Zo werd er in 2018 geadviseerd om het perspectief van een jeugdzorgtraject niet langer op te vragen. In een ander onderzoek in dit jaar werd vervolgens de aanbeveling gedaan om het schrappen hiervan te heroverwegen.

Het informatieprotocol is een aantal keer is gewijzigd in het zesjarige bestaan van het ABJ.⁶ Hierbij zijn een aantal grotere wijzigingen doorgevoerd: het weghalen van het perspectief voor aanbieders, de toevoeging van crisisplaatsingen en de ‘outcome’ indicatoren. Het ABJ bekijkt ieder jaar of wijzigingen noodzakelijk zijn om de kwaliteit van de benchmark te waarborgen. Het doorvoeren van te veel wijzigingen is niet wenselijk voor de aanbieders en kan er juist voor zorgen dat trends die over de jaren te zien zijn hun relevantie verliezen. Kleine wijzigingen worden vaak ‘opgespaard’ en gezamenlijk doorgevoerd bij een van de grotere wijzigingen. Dit bevordert de continuïteit van het informatieprotocol. Deze wijzigingen komen zowel voort uit de nadere onderzoeken, of worden aangereikt vanuit ministeries of het jeugdveld. Voor het al dan niet aanpassen van het protocol is het niet van belang of voorgestelde wijzigingen uit onderzoeken of het jeugdveld komen. Leden van het ABJ geven aan dat de aanbevelingen tot wijzigingen uit de nadere onderzoeken allemaal zijn overwogen. Het merendeel hiervan heeft geleid tot aanpassingen aan het protocol. Daarbij dient wel opgemerkt te worden dat voorgestelde aanpassingen vanuit nadere onderzoeken, vaak voort zijn gekomen uit opvallende ontwikkelingen in het veld.

Conclusie

Op basis van de gevoerde gesprekken en bestudering van documenten concluderen we dat het informatieprotocol goed meebeweegt met ontwikkelingen in het jeugdveld. Het informatieprotocol wordt, waar nodig, via kleine aanpassingen aangescherpt. In gesprekken met leden van het ABJ is aangegeven dat dit een bewuste keuze is, met als doel om verwarring bij aanbieders te voorkomen en zorg te dragen voor continuïteit van de geleverde data. We zien dat dit aansluit bij de doelen zoals die door het ABJ en VWS zijn opgesteld.

3.1.3 Verbetering van de kwaliteit van de benchmark door aanpassingen aan het protocol

De vorige paragraaf maakt duidelijk dat voorstellen tot aanpassingen van het informatieprotocol voort komen uit de nadere onderzoeken en, via de veldpartijen die deelnemen aan het ABJ, vanuit het jeugdveld. Het doel van deze aanpassingen is om de kwaliteit van de benchmark te borgen en eventueel te verbeteren.

De kwaliteit van de benchmark

Uit interviews is gebleken dat de kwaliteit van de benchmark altijd hoog is geweest. Hierbij geven de gesprekspartners aan dat de kwaliteit van de benchmark bestaat uit de mate waarin gemeenten te vergelijken zijn met elkaar en de mogelijkheid om globale trends over

⁵ Zie “Nader onderzoek betrouwbaarheid registratie beleidsinformatie jeugd door toenemend hoofd- en onderaannemerschap”, Significant Public 2020.

⁶ Zie het Informatieprotocol Beleidsinformatie Jeugd: (<https://www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documenten/brochures/2015/09/23/informatieprotocol-beleidsinformatie-jeugd/Informatieprotocol+beleidsinformatie+jeugd+versie+5.pdf>)

meerdere jaren inzichtelijk te maken. De gegevens van individuele gemeenten sluiten niet altijd goed aan bij de openbaar beschikbare benchmark. Gesprekspartners geven aan dat gemeenten soms de kritiek uiten dat de aantallen uit de benchmark niet overeenkomen met hun eigen aantallen. Het ABJ heeft er echter bewust voor gekozen om de beleidsinformatie op deze manier vorm te geven, stellen gesprekspartners. De aanpassingen aan het protocol waren met name gericht op het borgen van de kwaliteit. Doordat het jeugdveld verandert, moet het protocol logischerwijs mee veranderen. Leden van het ABJ geven aan dat deze aanpassingen zo gekozen worden trends over verschillende jaren nog steeds gevolgd kunnen worden.

Conclusie

De kwaliteit van de benchmark sluit goed aan bij de ontwikkelingen in het veld.

We zien dat de aanpassingen aan het informatieprotocol de kwaliteit van de benchmark ten goede komen. De aanpassingen zorgen ervoor dat de benchmark blijft aansluiten bij de huidige situatie in het jeugdveld. De kwaliteit ervan is altijd hoog geweest.

3.2 Trends en thema's

Voor het criterium 'trends en thema's' hebben we onderzocht welke overkoepelende trends er te vinden zijn in de nadere onderzoeken die zijn uitgezet tussen 2015 en 2020. Daarvoor hebben we gekeken naar de aanleidingen, aanbevelingen en onderwerpen van de onderzoeken. We hebben ons primair gericht op de onderwerpen jeugdhulp met verblijf, jeugdhulp zonder verblijf, jeugdbescherming/jeugdreclassering, toegang.

3.2.1 Trends in de aanleidingen van de nadere onderzoeken

Naar aanleiding van opvallende cijfers in de benchmark, of signalen vanuit de praktijk, komt het ABJ tot de onderwerpen voor de nadere onderzoeken. Daarnaast kunnen ook Kamervragen worden meegenomen bij het uitzetten van de onderzoeken.

Aanleiding voor nadere onderzoeken

In onderstaande figuur is weergegeven hoe vaak bepaalde aanleidingen voor onderzoeken zijn voorgekomen in de periode 2015-2020. Dit betreffen aanleidingen die in de onderzoeken expliciet worden benoemd. Het kan bijvoorbeeld zo zijn dat de aanleiding voor een onderzoek voortkwam uit een stijging van het gebruik van de landelijke jeugdhulp. Als hier ook een Kamervraag over is gesteld en mee is genomen in het onderzoek, staat het onderzoek gecategoriseerd onder "Benchmark: landelijke toename".

Figuur 5 Aanleidingen voor de nadere onderzoeken.

Uit bovenstaande figuur wordt duidelijk dat de meeste onderzoeken afkomstig zijn vanuit de benchmark. Sommige onderzoeken die uitgevoerd zijn naar aanleiding van signalen uit het veld of inhoudelijke veranderingen van het veld zijn uitgezet om de inhoud van de benchmark te duiden. Een voorbeeld hiervan is het eerder genoemde onderzoek naar hoofd- en onderaannemerschap.⁷ De geluiden uit het veld over een toename van het aantal hoofd- en onderaannemers waren de aanleiding voor dit onderzoek, maar het doel was om te onderzoeken of dit gevolgen had voor de kwaliteit van de benchmark. In slechts één van de nadere onderzoeken staat expliciet benoemd dat het onderzoek voortkwam uit een Kamervraag. De leden van het ABJ die we hebben gesproken geven echter aan dat ongeveer 2 op de 5 nadere onderzoeken voortkomen uit een Kamervraag, maar dat dit vaak niet expliciet benoemd wordt in het onderzoek. De reden die ze hiervoor geven is dat Kamervragen vaak worden gesteld over onderwerpen die ook al op een andere wijze (via de benchmark, of vanuit het veld) naar voren komen. Tot slot geven gesprekspartners aan dat veel nadere onderzoeken naar aanleiding van Kamervragen uit worden gezet door het ministerie van VWS of JenV.

Conclusie

Hieruit kunnen we concluderen dat het merendeel van de aanleidingen om onderzoeken uit te zetten goed aansluit bij de beoogde doelstellingen, maar dat de onderzoeken soms ook gebruikt worden voor andere aanleidingen.

3.2.2 Trends in de resultaten en aanbevelingen van de nadere onderzoeken

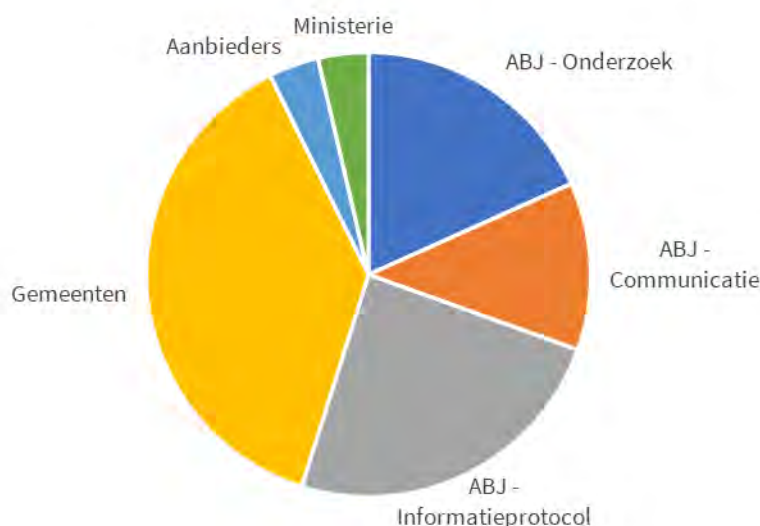
De onderwerpen van de nadere onderzoeken lopen uiteen en betreffen het volledig spectrum van de jeugdzorg. De onderzoeken worden uitgevoerd in verschillende gemeenten, door

⁷ Zie "Nader onderzoek betrouwbaarheid registratie beleidsinformatie jeugd door toenemend hoofd- en onderaannemerschap", Significant Public 2020.

verschillende onderzoeksbureaus. De resultaten van de onderzoeken, met name de conclusies en aanbevelingen, zijn daarmee zeer verschillend van aard.

Aanbevelingen van de nadere onderzoeken

Voor de analyse van de nadere onderzoeken keken we naar de partij waar de concrete aanbevelingen aan gericht waren. Dit kan het ABJ zelf zijn, maar ook gemeenten, jeugdhulpaanbieders of een ministerie zijn partijen waaraan aanbevelingen worden gedaan. Voor de aanbevelingen aan het ABJ is een verdere opdeling gemaakt in aanbevelingen over eventuele (vervolg)onderzoeken, aanbevelingen over de communicatie rondom de onderzoeken of de benchmark, en aanbevelingen met betrekking tot het informatieprotocol zelf. Uit onderstaande figuur wordt duidelijk hoe de concrete aanbevelingen over de verschillende partijen verdeeld zijn. Meer dan de helft van de aanbevelingen is gericht aan het ABJ. De meeste hiervan zijn aanbevelingen over het informatieprotocol, maar ook aanbevelingen over mogelijke vervolgonderzoeken komen regelmatig voor. Meer dan een derde van de aanbevelingen die zijn gedaan, zijn gericht aan gemeenten. In de gesprekken met onderzoekers, leden van het ABJ en betrokken gemeenten is aangegeven dat deze aanbevelingen divers zijn, maar meestal geen directe handvatten bieden die tot actie leiden.

Figuur 6 Partijen waaraan de aanbevelingen uit de nadere onderzoeken zijn gericht.

De aanbevelingen aan het ABJ met betrekking tot eventuele vervolgonderzoeken komen vrijwel altijd in combinatie voor met andere aanbevelingen. De aanbevelingen over een betere communicatie vanuit het ABJ over de nadere onderzoeken en/of de beleidsinformatie bedragen ongeveer 12% van het geheel en komen verspreid over alle jaren voor.

Conclusie

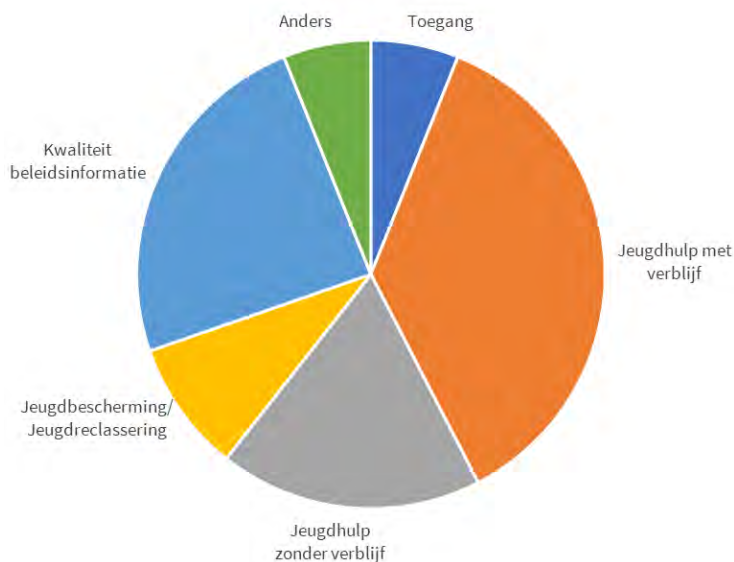
Uit deze evaluatie blijkt dat het aantal aanbevelingen aan gemeenten en het ABJ goed aansluit bij de doelstellingen. De meeste aanbevelingen uit de nadere onderzoeken zijn gericht aan gemeenten en het ABJ. De aanbevelingen uit het ABJ betreffen met name het informatieprotocol. Samen met de aanbevelingen aan gemeenten bedraagt dit ongeveer twee derde van alle aanbevelingen. We zien dat deze verdeling van aanbevelingen goed aansluit bij de doelstellingen van de nadere onderzoeken om inzicht te geven aan gemeenten in de werkelijkheid achter de cijfers, en de kwaliteit van de benchmark te borgen.

3.2.3 Onderwerpen van de nadere onderzoeken

De onderwerpen voor de nadere onderzoeken komen voort uit verschillen tussen de gemeenten in de benchmark, signalen van jeugdhulpaanbieders of gemeenten, of veranderingen die het ABJ heeft geobserveerd in het veld. Als het ABJ op een bepaald thema opvallende verschillend observeert, zet het ABJ op dat thema vaker onderzoeken uit. We vinden het daarom interessant om inzichtelijk te krijgen welke thema's voorkomen in de nadere onderzoeken.

Verdeling van onderwerpen

Van alle nadere onderzoeken die zijn gedaan tussen 2015 en 2020 zijn de thema's in kaart gebracht. In onderstaande figuur komt de verdeling van de thema's naar voren. Duidelijk wordt dat veruit de meeste onderzoeken gaan over jeugdhulp met verblijf (namelijk 36%). Een aantal onderzoeken raakte meerdere thema's, zo waren er bijvoorbeeld onderzoeken die zich zowel op jeugdhulp met, als jeugdhulp zonder verblijf richtten. In die gevallen zijn beide categorieën meegenomen. Onder de categorie 'Anders' vallen onderzoeken die niet eenduidig onder de andere categorieën waren te scharen. Dit zijn bijvoorbeeld onderzoeken naar preventie of naar samenwerking binnen de keten.

Figuur 7 Onderwerpen van de nadere onderzoeken.

In ongeveer een derde van de onderzoeken werd jeugdhulp met verblijf bestudeerd, terwijl jeugdhulp zonder verblijf in minder dan 20% van de onderzoeken aan bod kwam. Jeugdbescherming en -reclassering maakten deel uit van iets minder dan 10% van de onderzoeken. Onderzoeken naar de toegang tot jeugdzorg kwamen nog iets minder vaak voor.

In de gesprekken gaven leden van het ABJ aan dat zij bij het uitzetten van de onderzoeken niet sturen op een bepaald domein. Gesprekspartners stelden dat zij kijken naar opvallende verschillen in de benchmark, of dat zij acteren op basis van geluiden vanuit het veld. Ook gaven leden van het ABJ aan dat VWS vaker onderwerpen voor onderzoeken aandraagt dan de andere partijen van het ABJ. Dit hangt deels samen met onderwerpen die volgen uit discussies in de Tweede Kamer. Tot slot gaven gesprekspartners ook aan dat er meer aandacht zou kunnen zijn voor jeugdreclassering in de onderzoeken van het ABJ. Hoewel een

aantal nadere onderzoeken ook betrekking heeft op jeugdreclassering, is er maar één onderzoek dat hier specifiek op gericht is.

Conclusie

De onderwerpen van de onderzoeken worden gekozen op inhoud, hier wordt in principe niet gekeken naar het domein waarbinnen het onderzoek plaats zou vinden. Uit deze evaluatie blijkt dat alle domeinen in de jeugdzorg worden behandeld in de nadere onderzoeken. Gesprekspartners zijn tevreden met de verdeling van domeinen waarin de onderzoeken plaatsvinden. Wel valt ons op dat gehandicaptenzorg een onderbelicht thema is in de nadere onderzoeken.

3.2.4 Vormgeving van de nadere onderzoeken

Het doel van de onderzoeken is om de gegevens uit de benchmark te duiden door te kijken naar de werkelijkheid achter de cijfers. Dit gebeurt op verschillende manieren, maar het ABJ en de onderzoekers kiezen vaak voor een onderzoek bij een beperkt aantal partijen, zoals gemeenten, regio's of zorgaanbieders. Hierdoor is het mogelijk om bij deze partijen dieper in te gaan op bepaalde thema's.

De partijen van de nadere onderzoeken

De nadere onderzoeken zijn uitgevoerd bij gemeenten, regio's, of zorgaanbieders. Iets meer dan een derde van de onderzoeken is uitgevoerd bij gemeenten, terwijl iets meer dan 25% van de onderzoeken bij regio's is gedaan. Zorgaanbieders of -instellingen zijn bij ongeveer 30% van de onderzoeken betrokken. Doordat er in sommige onderzoeken meerdere partijen zijn betrokken, tellen deze percentages niet precies op tot 100%. Er is geen significante toe- of afname van onderzoeken bij bepaalde partijen over de jaren heen waar te nemen. De partijen waarbij onderzoeken uit worden gevoerd hangen sterk samen met het onderwerp van de onderzoeken. Zo is het voor een onderzoek naar jeugdhulp met verblijf logischer om regio's te benaderen, dan gemeenten.

De leden van het ABJ en de onderzoekers gaven aan dat het goed zou zijn voor het ABJ om na te denken over de huidige opzet van de nadere onderzoeken. Zij stellen dat de onderzoeken bij een beperkt aantal gemeenten zeker hun nut hebben en noodzakelijke context kunnen schetsen. Waar de toegevoegde waarde van dit type onderzoeken in het begin van de transitie vrij groot was, twijfelen leden van het ABJ of dit momenteel nog altijd het geval is. Een veelgenoemd argument is dat deze onderzoeken niet veel impact hebben. Een mogelijkheid voor het ABJ zou zijn om het gesprek te voeren over welk type onderzoek op welk moment het meeste kan bijdragen aan het jeugddomein. Dit kunnen nog steeds onderzoeken zijn bij een beperkt aantal partijen, maar het zou ook kunnen betekenen dat een groter onderzoek met een andere opzet een meerwaarde kan hebben. Als voorbeeld hiervan is het onderzoek genoemd waarbij er werd gekeken naar verklaringen voor de regionale verschillen van het gebruik van jeugdhulp met verblijf.⁸

Conclusie

Uit onze literatuurstudie en de gevoerde interviews blijkt dat de meeste onderzoeken gebruik maken van casuonderzoek. Hierbij wordt er bij een paar gemeenten of regio's op een detailniveau gekeken naar ontwikkelingen op een bepaald thema. Uit de gevoerde

⁸ "Regionale verschillen in het gebruik van jeugdhulp met verblijf", Significant, 2018

gesprekken kunnen we concluderen dat de er een behoefte bestaat bij de leden van het ABJ om het gesprek aan te gaan over of dit type onderzoek altijd het meest waardevol is.

3.3 Zichtbaarheid

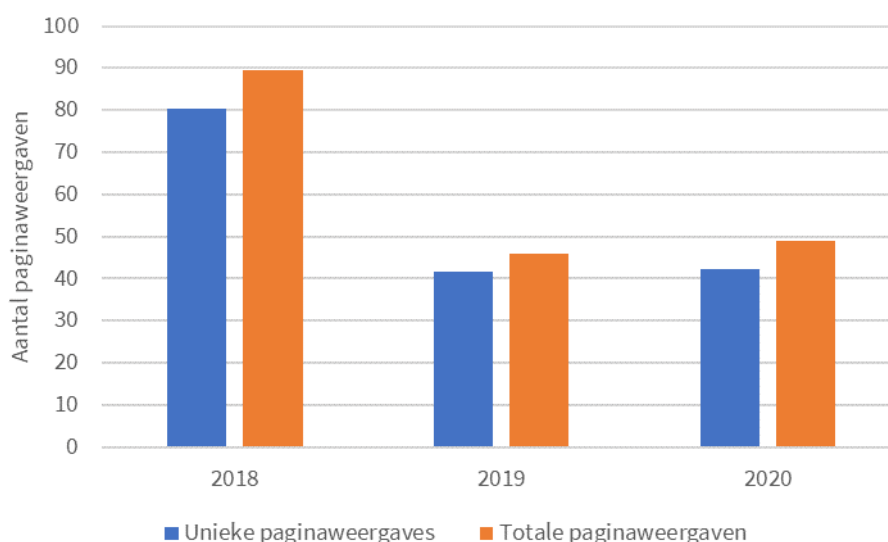
Voor het criterium 'zichtbaarheid' hebben we onderzocht in hoeverre er aandacht is voor de nadere onderzoeken in de media of in publicaties. Ook hebben we gekeken naar of, en zo ja op welke wijze, de onderzoeken actief worden gedeeld door leden van het ABJ en de onderzoekers. Tot slot bezien we in hoeverre de nadere onderzoeken worden gevonden door de beoogde doelgroep.

3.3.1 Aandacht voor de onderzoeken in media of publicaties

Leden van het ABJ geven aan dat de nadere onderzoeken, als deel van het drietrapsmodel, tenminste drieledig worden verspreid na afronding. Formeel worden de onderzoeken toegevoegd aan kamerbrieven richting de Tweede Kamer. Daarnaast is er een terugkoppeling aan de deelnemende partijen van het onderzoek. Als laatste worden alle onderzoeken gepubliceerd op de site van de jeugdmonitor.

Vindbaarheid nadere onderzoeken

Uit onze literatuurstudie blijkt dat de nadere onderzoeken, naast de drie eerder genoemde kanalen, maar weinig genoemd worden op andere plekken. Af en toe verschijnen de onderzoeken wel in media zoals de website van Binnenlands Bestuur. De leden van het ABJ geven aan weinig tot geen zicht te hebben op de aandacht die er is voor de onderzoeken. De meeste aandacht en verspreiding van de onderzoeken komt door de onderzoeksbureaus zelf. Van de 26 onderzoeken zijn 13 onderzoeken gepubliceerd op de website van het betreffende onderzoeksbureau.

Figuur 8 Aantal paginaweergaves nadere onderzoeken op de Jeugdmonitor (2018-2020).

In het kader van de zichtbaarheid van de nadere onderzoeken keken we naar het aantal paginaweergaves van de website jeugdmonitor. Deze aantallen bevestigen de opgehaalde bevindingen vanuit de interviews. Voor de onderzoeken vanaf 2018 is onderstaande figuur het

gemiddeld aantal paginabezoeken en unieke bezoekers per onderzoek weergegeven.⁹ Logischerwijs zijn de pagina's met onderzoeken uit 2018 gemiddeld vaker bezocht dan die in latere jaren. Deze onderzoeken zijn immers al langer beschikbaar. Opvallend is dat het gemiddelde aantal paginaweergaven van onderzoeken uit 2020 vrijwel even groot is als dat van onderzoeken uit 2019. Over het algemeen kan op basis van deze analyse worden gesteld dat de onderzoeken niet goed worden gevonden op de jeugdmonitor. Uit onderstaande figuur blijkt dat de pagina's met onderzoeken uit 2018 gemiddeld door 80 unieke bezoekers worden bezocht. Voor onderzoeken uit 2019 en 2020 is dit ongeveer de helft. Zelfs als al deze bezoeken door gemeenten zouden zijn, ziet maar een klein deel van de 355 gemeenten deze onderzoeken.

Conclusie

Op basis van de gesprekken met leden van het ABJ en de analyse van de paginaweergaven van de jeugdmonitor concluderen we dat de onderzoeken momenteel zichtbaarheid missen. We zien dat de onderzoeken nog niet volledig aansluiten bij de wensen en behoeften die gemeenten hebben.

3.3.2 Het actief delen van de nadere onderzoeken

Naast het delen van de onderzoeken via de jeugdmonitor en het opsturen ervan naar de Tweede Kamer staat het alle leden van het ABJ vrij om de onderzoeken te delen in hun netwerk.

Inzet op delen van nadere onderzoeken

Gesprekspartners stellen dat het ABJ weinig inzet pleegt op het actief delen van de nadere onderzoeken met relevante partijen. Zij geven aan dat het ABJ een terugkoppeling geeft van de nadere onderzoeken aan deelnemende partijen, de publicatie op de site van de jeugdmonitor plaatst en de onderzoeken naar de Tweede Kamer stuurt. Het ABJ neemt geen aanvullende actie om de nadere onderzoeken te verspreiden. Dit is volgens veel gesprekspartners een gemiste kans: het ABJ mist zo mogelijkheden om de onderzoeken meer aandacht te geven en hun impact van te vergroten. Leden van het ABJ geven aan dat de onderzoeken weinig worden gedeeld in het netwerk omdat men de onderzoeken niet wil opdringen aan de achterban. Zowel onderzoekers als leden van het ABJ zijn van mening dat de verschillende partijen binnen het ABJ hier meer aandacht voor kunnen hebben. Soms geeft het ABJ actief een opdracht om een benchmark of onderzoek te verspreiden. Zo is de 'leidraad toegang preventief-ambulant'¹⁰ wel actief gedeeld met gemeenten. Ook worden de onderzoeken, indien relevant, soms gedeeld in een netwerkoeverleg zoals de BJ42.¹¹

Gesprekspartners geven daarnaast aan dat gemeenten overspoeld worden met de grote hoeveelheid onderzoeken. Als mogelijke oplossing dragen zij een overzichtsrapportage van de onderzoeken die in het afgelopen jaar in opdracht van het ABJ zijn uitgevoerd, aan. Deze

⁹ De website jeugdmonitor is na 2018 vernieuwd. Hierdoor is er geen goed beeld van het aantal weergaven van voor 2018.

¹⁰ <https://jeugdmonitor.cbs.nl/sites/default/files/2018-04/170407-leidraad-toegang-preventief-ambulant-def.pdf>

¹¹ Het bestuurlijk netwerk J42 biedt voor bestuurders een platform om kennis en ervaringen te delen tussen jeugdregio's. Hierin worden onderwerpen uitgewisseld met een regionaal, bovenregionaal en landelijk karakter. Elke jeugdregio is in de J42 vertegenwoordigd door een bestuurlijke trekker.

rapportage kan inzicht bieden in de belangrijkste resultaten en lessen van de onderzoeken. Tevens kan deze rapportage dienen als een samenvattend document dat verspreid kan worden onder gemeenten. Gesprekspartners stellen daarbij dat de nieuwsbrief van Binnenland Bestuur een goed kanaal is om gemeenten te bereiken met een dergelijke rapportage. De gesprekspartners geven daarnaast aan dat een andere manier om de zichtbaarheid van de onderzoeken te vergroten is het actief terugleggen bij zorgaanbieders is. Hiermee ontstaat er meer verbintenis met de praktijk.

Conclusie

Op basis van de gevoerde gesprekken concluderen we dat de inzet op het delen van de nadere onderzoeken vergroot zou kunnen worden. De leden van het ABJ kunnen meer inzet plegen op het delen van de rapportages, bijvoorbeeld door de nadere onderzoeken in hun netwerk te delen en te publiceren op de website van Binnenlands Bestuur. Naast het ABJ hebben ook onderzoekers, gemeenten en de VNG een rol in het verspreiden van de nadere onderzoeken. Ons beeld is dat naast basale oplossingen – bijvoorbeeld het plaatsen van de onderzoeken op de VNG – de ABJ kan verkennen in hoeverre overzichtsrapportages bijdragen aan de zichtbaarheid van de nadere onderzoeken.

Het actief delen van de nadere onderzoeken door onderzoekers, gemeenten en het ABJ zelf vergroot de impact en reikwijdte van de onderzoeken. Niet alleen de VNG heeft een rol in het verspreiden van deze onderzoeken naar gemeenten, maar ook de andere leden van het ABJ en onderzoekers hebben hier een rol in. Basale oplossingen – zoals het plaatsen van de onderzoeken de website van de VNG en het ter publicatie opsturen ervan naar Binnenlands Bestuur – kunnen bijdragen aan het vergroten van de zichtbaarheid.

3.3.3 Het bereiken van de doelgroep van de onderzoeken

Om eventueel te kunnen leiden tot (discussies over) beleidswijzigingen bij gemeenten of ministeries, is het van belang dat de juiste doelgroep wordt bereikt. Met de doelgroep bedoelen we de partij of partijen waaraan de aanbevelingen uit een nader onderzoek zijn gericht. Per onderzoek kan er dus een andere doelgroep zijn.

Bereikte doelgroep

In de vorige paragraaf is geconcludeerd dat de zichtbaarheid van de onderzoeken beperkt is. Logischerwijs betekent dit ook dat de doelgroep van de onderzoeken (voornamelijk gemeenten, maar ook zorgaanbieders of professionals) beperkt wordt bereikt. In de gesprekken hebben leden van het ABJ en de onderzoekers aangegeven dat conclusies en aanbevelingen vaak genuanceerd zijn en dat niet altijd duidelijk is welke partij ermee aan de slag moet en op welke manier. Wel geven leden van het ABJ aan dat de gemeenten die echt geïnteresseerd zijn in een bepaald onderwerp van een nader onderzoek, bereikt worden. Tot slot is in de interviews aangegeven dat het voor gemeenten die niet deel hebben genomen aan een onderzoek, lastig is zichzelf te herkennen in de resultaten. Een gesprekspartner gaf aan dat dit vooral komt doordat deelnemende gemeenten anoniem zijn, waardoor de uitkomsten lastiger in perspectief te plaatsen zijn voor andere gemeenten.

Gesprekspartners droegen mogelijkheden aan om de doelgroep beter te bereiken. Zij stelden dat er ten eerste gedacht zou kunnen worden aan een bredere onderzoeksopzet, waarin meer gemeenten zich kunnen herkennen. Dit zou naar alle waarschijnlijkheid samenhangen met grotere onderzoeken, waarvan er minder worden gedaan. Het nadeel hiervan zou het verlies van snelheid zijn: grotere onderzoeken duren langer om uit te zetten en de resultaten laten langer op zich wachten. In gesprekken met gemeenten werd ook aangegeven dat de anonimiteit van gemeenten in de onderzoeken het lastig maakt voor andere gemeenten om zich te identificeren met de resultaten. Zij geven aan dat er per onderzoek bekeken zou

kunnen worden of het anonimiseren van gemeenten echt noodzakelijk is. Een andere genoemde optie is om het huidige methodiek te behouden, maar wel te zorgen voor extra diepgang na het onderzoek, door de inzet van vervolgttrajecten bij gemeenten of andere relevante partijen. Hierdoor kunnen de doelgroepen binnen de onderzochte gemeenten beter bereikt worden.

Conclusie

We zien dat de doelgroep van de nadere onderzoeken maar beperkt wordt bereikt, mede als gevolg van de beperkte zichtbaarheid van de onderzoeken. De aanbevelingen van de nadere onderzoeken zijn niet voldoende concreet, zodat partijen niet voldoende handvatten hebben om vervolgstappen te ondernemen. Gesprekspartners dragen verschillende mogelijkheden aan om de doelgroep beter te bereiken. We zijn van mening dat een paar van deze mogelijkheden door het ABJ gebruikt kunnen worden. Deze lichten we in de aanbevelingen toe.

3.4 Bruikbaarheid

Voor het criterium 'bruikbaarheid' hebben we onderzocht in hoeverre de aanbevelingen en conclusies uit de nadere onderzoeken gebruikt worden om gesprekken over beleidswijzigingen te voeren.

3.4.1 Heldere conclusies met onderscheid niet/wel beïnvloedbare factoren

Het ABJ geeft aan dat een van de redenen om nadere onderzoeken uit te zetten, naast het verbeteren van de kwaliteit van de benchmark, is om inzicht te krijgen in de factoren die al dan niet te beïnvloeden zijn door middel van beleidskeuzes.

Sturing op beïnvloedbare factoren

Zowel de leden van het ABJ als de onderzoekers geven aan dat er bij het uitzetten van de onderzoeken sterk wordt gestuurd op het onderscheid tussen beïnvloedbare en niet-beïnvloedbare factoren in de onderzoeksvragen. Het is een duidelijk criterium voor de onderzoekers en is opgenomen als standaard in de onderzoeksvragen. De onderzoekers geven aan de meerwaarde hiervan in te zien en dit onderscheid waar mogelijk aan te brengen. Uit het literatuuronderzoek naar de nadere onderzoeken is gebleken dat in ongeveer twee derde van de onderzoeken met concrete aanbevelingen voor beleidsmakers, dit onderscheid terug te vinden is. De meeste onderzoeken die dit onderscheid niet kennen, zijn gericht op een specifiek thema, of richten zich op de kwaliteit van de beleidsinformatie zelf.

Conclusie

Op basis van gevoerde gesprekken met zowel onderzoekers als leden van het ABJ concluderen we dat het goed is om het onderscheid tussen beïnvloedbare en niet-beïnvloedbare factoren aan te houden. Door dit onderscheid te maken geven de onderzoeken concrete handvatten voor gemeenten.

3.4.2 Gesprekken over beleidswijzigingen

De tweede trap van het drietrapsmodel van het ABJ bestaat uit het doen van onderzoeken om, vanuit de benchmark, de werkelijkheid achter de cijfers te verkennen. In de derde trap is het de bedoeling dat de bevindingen uit deze onderzoeken gebruikt kunnen worden door gemeenten om het gesprek te voeren over eventuele beleidswijzigingen.

Beleidswijzigingen bij gemeenten

Leden van het ABJ geven aan dat ze vaak gesprekken voeren over wat er gebeurt met de resultaten uit de nadere onderzoeken. Vaak blijken de conclusies uit de onderzoeken niet concreet genoeg voor gemeenten om er direct acties aan te kunnen verbinden. Gesprekspartners bij gemeenten bevestigen dit. Bij de gemeenten die deel hebben genomen aan de onderzoeken wordt het gesprek dan wel gevoerd, maar leidt het vaak niet tot beleidswijzigingen. De leden van het ABJ geven aan dat de aanbevelingen uit de nadere onderzoeken mee worden genomen bij de discussies binnen de betrokken ministeries. Met name bij het ministerie van VWS is dat het geval. In hoeverre dat leidt tot beleidswijzigingen is niet duidelijk. Voor andere ministeries is het beeld dat er met de resultaten van de onderzoeken niet veel wordt gedaan.

Gesprekspartners geven aan het jammer te vinden dat er weinig wordt gedaan met de aanbevelingen uit de onderzoeken. Een van de mogelijke oplossingen die hiervoor is geopperd tijdens interviews met onderzoekers is het koppelen van begeleidingstrajecten aan een onderzoek. Met een dergelijk traject kan op een verdiepende wijze gekeken worden naar de mogelijkheden om aanbevelingen uit het onderzoek te integreren en in het beleid. Aangezien ook gemeenten aangeven hier de meerwaarde van te zien, met de kanttekening dat dit niet bij ieder onderzoek mogelijk is, concluderen we dat dergelijke trajecten kunnen helpen bij het vertalen van de uitkomsten van de onderzoeken naar concrete acties.

Conclusie

We concluderen dat de nadere onderzoeken maar in weinig gevallen leiden tot beleidswijzigingen bij gemeenten, mede omdat de conclusies en de aanbevelingen niet concreet genoeg zijn. Aanbevelingen uit nadere onderzoeken worden wel meegenomen bij discussies tussen de betrokken ministeries, maar ook dat leidt niet tot (aantoonbare) wijzigingen in beleid. In hoeverre het mogelijk is om te zorgen dat de nadere onderzoeken vaker leiden tot beleidswijzigingen is afhankelijk van de rol die het ABJ zichzelf toe wil dichten. Hier gaan we in de aanbevelingen nader op in.

3.4.3 Discussies in de Tweede Kamer

Nadat een onderzoek is uitgevoerd wordt deze via een Kamerbrief naar de Tweede Kamer gestuurd. Een van de doelen die het ABJ heeft met het uitvoeren van de nadere onderzoeken is om discussies over jeugdzorg in de Tweede Kamer meer vanuit de data te voeren.

Functie nadere onderzoeken

Gesprekspartners geven aan dat de onderzoeken niet vaak direct worden aangehaald bij discussies in de Tweede Kamer. Het beeld is dat de onderzoeken vooral gebruikt worden als achtergrond in de discussies en dat daarmee wel de scherpe kanten van een discussie afgehaald worden. Leden van het ABJ geven ook aan dat sommige discussies juist niet plaatsvinden vanwege de beschikbaarheid van de beleidsinformatie en de nadere onderzoeken. Uit interviews met leden van het ABJ volgt ten slotte ook dat de impact van de onderzoeken voor de discussies in de Tweede Kamer beperkt is, mede doordat er binnen de Tweede Kamer een overload van informatie is.

Conclusie

Op basis van de gevoerde gesprekken zien we dat de onderzoeken een bijdrage leveren aan de discussies in de Tweede Kamer, maar we hebben de indruk dat de grote hoeveelheid aan documenten die naar de Kamer gaan maken dat de onderzoeken niet altijd inhoudelijk worden gebruikt. Eerder in deze rapportage suggereerden gesprekspartners om met een overkoepelende rapportage te werken, waarin de onderzoeken uit een langere periode

worden samengevat. Ons beeld is dat een dergelijk overzicht ook voor de Tweede Kamer nuttig zou kunnen zijn.

3.5 Samenwerking

Voor het criterium 'samenwerking' hebben we onderzocht hoe de verschillende leden van het ABJ de onderlinge samenwerking ervaren. Hierbij hebben we ook aandacht gehad voor de waarde die men hecht aan de deelname aan het ABJ, en of alle relevante veldpartijen zijn betrokken bij het ABJ.

3.5.1 Samenwerking binnen het ABJ

In het ABJ hebben meerdere partijen zitting die actief zijn in het veld van jeugdzorg zoals de ministeries van VWS en JenV, de VNG, CBS, GGZ Nederland, JZN, VGN en beroepsverenigingen. Uit gesprekken met leden van het ABJ blijkt dat elke partij onderwerpen aandraagt voor een nader onderzoek kan aandragen. Deze onderwerpen worden daarna door de partijen gezamenlijk besproken in een overleg.

Samenwerking in het ABJ

De gesprekspartners vanuit het ABJ geven aan dat de samenwerking binnen het ABJ in principe gelijkwaardig is, hoewel er wel een aantal accentverschillen zijn. Deze accentverschillen komen door de inbreng die de partijen hebben in de overleggen. Zo gaven leden van het ABJ in de interviews aan dat het ministerie van VWS wat meer de leiding heeft en daardoor iets meer sturing heeft op de onderwerpen die gekozen worden. Een aantal van hen gaf ook aan het gevoel te hebben dat als het ministerie van VWS niet wil dat een bepaald onderzoek plaatsvindt, het ook niet wordt uitgezet. Hierbij dient opgemerkt te worden dat het ABJ adviseert, maar dat het directeurenoverleg uiteindelijk besluit over het al dan niet uitzetten van een onderzoek. De meeste gesprekspartners zien dit dan ook niet als een probleem. Ze geven aan dat als zij met goede onderwerpen aankomen, deze dan uitgebreid worden besproken en behandeld. Daarnaast komt het ook voor dat onderwerpen die het ministerie van VWS zelf aandraagt op inhoudelijke gronden niet leiden tot een onderzoek. Veel leden zitten al lang in het ABJ en geven aan openlijk kritische vragen te kunnen stellen aan elkaar. De leden van het ABJ geven aan dat ze allemaal desgewenst een nader onderzoek kunnen begeleiden.

Conclusie

Op basis van de gesprekken concluderen wij dat er sprake is van een gelijkwaardige samenwerking tussen de leden van het ABJ, ondanks dat VWS een nadrukkelijker stempel zet op het uitzetten van de onderzoeken. De andere partijen begrijpen die verhoudingen en hebben veelal het gevoel dat zij een waardevolle bijdrage kunnen leveren in de discussies en de onderwerpen.

3.5.2 Deelname aan het ABJ

Het ABJ komt een paar keer per jaar bijeen en bespreekt dan de ontwikkelingen in het jeugdveld. De leden geven aan dat de bijdrage aan het ABJ naast de werkzaamheden bij de eigen organisatie valt.

Deelname aan het ABJ

De leden van het ABJ geven aan dat deelname aan het ABJ meerwaarde heeft, omdat ze zo de belangrijke punten vanuit hun respectievelijke netwerken kunnen inbrengen. De

gesprekspartners geven aan als gedeelde wens de verbetering van de jeugdzorg te hebben, maar sommige leden richten zich meer op specifieke aspecten binnen de jeugdzorg. Veldpartijen van het ABJ geven aan dat de discussies over de cijfers bijdragen aan overleggen binnen de eigen organisatie, en zien ook dat als een meerwaarde van de deelname aan het ABJ. Daarnaast vinden zij het gezamenlijk bespreken van de interpretatie van de onderzoeken erg waardevol. Leden van het ABJ geven aan elkaar vaak ook te kennen vanuit andere organisaties en ontmoetingen. Het ABJ zelf zorgt niet zozeer voor nieuwe contacten, maar wel voor onderhoud van de bestaande relaties tussen de leden en organisaties.

Samenstelling van het ABJ

Gesprekspartners van het ABJ stellen dat er bewust voor de huidige samenstelling van het ABJ is gekozen. In de optiek van deze leden zijn alle voor de beleidsinformatie relevante partijen in het ABJ vertegenwoordigd. Bij sommige leden van het ABJ bestaat de wens om meer inhoudelijk gedreven onderzoeken uit te zetten en te begeleiden. Zij geven aan dat er in dat geval gekeken zou kunnen worden of er, zes jaar na totstandkoming van het ABJ, nieuwe leden toegevoegd moeten worden. Als voorbeelden noemden zij het NJI (Nederlands Jeugdinstuut), vanwege haar kennis op het gebied van de jeugdzorg, en beroepsverenigingen voor (sociaal) professionals.

Andere gesprekspartners gaven aan dat het toevoegen van een kenniscentrum zoals het NJI niet veel extra toevoegt aan de huidige samenstelling in het kader van de huidige opzet van de nadere onderzoeken.

Conclusie

Uit de gevoerde gesprekken kunnen we concluderen dat de veldpartijen binnen het ABJ een meerwaarde zien aan de eigen deelname. Daarnaast zien we dat de relevante partijen voor de beleidsinformatie al deel uitmaken van het ABJ, en dat er over genoemde mogelijke nieuwe leden geen consensus bestaat binnen het ABJ. We concluderen dan ook dat het al dan niet toevoegen van de genoemde partijen moet worden besproken door de leden van het ABJ in de context van de rol die het ABJ wil spelen in de toekomst.

4 Conclusies en aanbevelingen

In dit hoofdstuk vatten we de belangrijkste conclusies uit dit evaluatieve onderzoek samen. Ook doen we een aantal aanbevelingen aan het ABJ die zijn gebaseerd op de gesprekken die we hebben gevoerd met veldpartijen, onderzoekers en betrokken gemeenten.

4.1 Conclusies

Het algemene beeld is dat het ABJ goed functioneert in relatie tot de beoogde doelstellingen, maar dat er een paar verbeterpunten zijn die ervoor kunnen zorgen dat de werkwijze nog beter aansluit bij de huidige opgave.

De benchmark en het informatieprotocol zijn in lijn met de beoogde doelen

Meerdere nadere onderzoeken hebben aandacht voor de kwaliteit van de benchmark zelf. Daarnaast worden er in de onderzoeken ook relatief vaak aanbevelingen gedaan over eventuele aanpassingen aan het informatieprotocol. Veel aanbevelingen voor aanpassingen aan het informatieprotocol die worden gedaan in nadere onderzoeken zijn doorgevoerd. Deze onderzoeken zijn vaak uitgezet naar aanleiding van geluiden die het ABJ ophaalt vanuit het jeugdveld.

We zien dat het ABJ bewust terughoudend is met aanpassingen aan het protocol, om zo de continuïteit van de benchmark te waarborgen. Hierdoor vinden aanpassingen slechts eens in de zoveel tijd plaats. De aanpassingen aan het protocol hebben als doel dat de benchmark mee blijft bewegen met eventuele veranderingen in het veld. We concluderen daarmee dat de kwaliteit van de benchmark, en het beheer van het protocol, in lijn zijn met de doelstellingen die door het ABJ gesteld zijn.

De nadere onderzoeken sluiten goed aan bij de doelstellingen van het ABJ

Het drietrapsmodel van het ABJ heeft het doel om eerst een benchmark samen te stellen van gegevens, vervolgens een onderzoek te doen naar dingen die daaruit opvallen, en daar tot slot samen van te leren. Uit deze evaluatie blijkt dat er inderdaad veel nadere onderzoeken worden uitgezet naar aanleiding van opvallende cijfers uit de benchmark. Dit kunnen zowel landelijke trends zijn, maar ook opvallende verschillen tussen individuele gemeenten. Daarnaast hebben sommige onderzoeken die naar aanleiding van geluiden uit het veld of inhoudelijke veranderingen van het veld worden uitgezet het doel om de cijfers in de benchmark de verduidelijken. Hieruit concluderen we dat de nadere onderzoeken die het ABJ uitzet goed aansluiten bij de doelstellingen die daarvoor geformuleerd zijn. We zien daarnaast dat de aanbevelingen die volgen uit de nadere onderzoeken veelal gericht zijn aan gemeenten

of aan het ABJ zelf. Ook dit past goed binnen de doelstellingen van het ABJ om middels deze onderzoeken samen te leren van de (opvallende dingen uit de) benchmark en deze waar nodig te verbeteren.

De zichtbaarheid van de nadere onderzoeken is beperkt

Uit deze evaluatie is naar voren gekomen dat de nadere onderzoeken weinig worden gelezen door gemeenten. Dit volgt voornamelijk uit het aantal paginabezoeken van de nadere onderzoeken op de jeugdmonitor. De gesproken gemeenten bevestigen dit beeld. Ze worden overspoeld door onderzoeken en hebben dus geen tijd om zelf op zoek te gaan naar de nadere onderzoeken van het ABJ. Doordat de leden van het ABJ de onderzoeken ook niet veel delen binnen het eigen netwerk, blijft de zichtbaarheid van de nadere onderzoeken minimaal.

De nadere onderzoeken leiden niet of nauwelijks tot beleidswijzigingen bij gemeenten

We concluderen dat het aantal nadere onderzoeken dat leidt tot beleidswijzigingen bij gemeenten beperkt is. Logischerwijs hangt dit deels samen met de eerder genoemde geringe zichtbaarheid van de onderzoeken. Daarnaast zijn de conclusies en aanbevelingen uit de onderzoeken vaak niet concreet genoeg voor gemeenten om er direct acties aan te kunnen verbinden. Gemeenten zien de resultaten van de nadere onderzoeken vaak als onderdeel van een groter geheel. Conclusies uit deze onderzoeken kunnen vermoedens over het effect dat het gevoerde beleid heeft versterken of aanvullen, maar geeft zelden antwoord op de vraag of dat beleid ook daadwerkelijk leidt tot de beoogde resultaten.

De leden van het ABJ ervaren de samenwerking doorgaans als prettig

Gesprekspartners stelden dat zij de onderlinge samenwerking binnen het ABJ over het algemeen als prettig ervaren. Er is sprake van een gelijkwaardige samenwerking, waarbij het ministerie van VWS een meer leidende positie heeft. Gezien haar rol in het geheel wordt dit echter als logisch ervaren. Wel ervaren een aantal partijen in de praktijk dat als het ministerie van VWS niet wil dat een bepaald onderzoek plaatsvindt, het dan ook niet wordt uitgevoerd. Ondanks dit gevoel, geven de meeste partijen aan dit niet als een groot probleem te ervaren. Daarnaast moet hier de kanttekening geplaatst worden dat ook onderwerpen die het ministerie van VWS aandraagt, na bespreking in het ABJ, niet altijd leiden tot een onderzoek. Het ABJ adviseert het directeurenoverleg, dat uiteindelijk besluit welk onderzoek er wordt uitgezet. De gesprekspartners die in het kader van dit onderzoek zijn benaderd geven ook aan dat de deelname aan het ABJ wordt gezien als een meerwaarde, omdat ze zo de belangrijke punten vanuit hun netwerk inbrengen. Ook het samen bespreken van de onderzoeken en duiden van de resultaten wordt als waardevol ervaren.

De rolopvatting binnen het ABJ is helder, maar er bestaan accentverschillen bij de leden

De nadere onderzoeken volgen veelal dezelfde methodiek waarin er op basis van geobserveerde cijfers een verdiepend onderzoek wordt gedaan in een aantal gemeenten. Uit deze evaluatie blijkt dat dit in de beginjaren als waardevol werd gezien door de veldpartijen. Momenteel geven sommige leden van het ABJ aan de wens te hebben om meer inhoudelijk gedreven onderzoeken uit te zetten. Andere leden laten juist weten de voorkeur te geven aan de huidige opzet van de onderzoeken. We concluderen dus dat de rolopvatting van het ABJ over het algemeen helder is, maar dat er accentverschillen bestaan tussen de leden over welke invulling het beste zou passen bij het ABJ op dit moment.

4.2 Aanbevelingen

Op basis van deze conclusies zien we een aantal aanbevelingen voor het ABJ. Ondanks het feit dat er veel zaken bij het ABJ lopen zoals beoogd, hopen we met deze aanbevelingen handvatten te bieden waarmee het proces nog verder verstevigd kan worden.

Voer het gesprek over de positie van het ABJ en welke opzet van de nadere onderzoeken daarbij past

De accentverschillen die er bestaan tussen de veldpartijen over de invulling van de nadere onderzoeken hangen nauw samen met de beoogde positie van het ABJ. We raden de leden van het ABJ aan om dit gesprek samen te voeren. Daarbij is het belangrijk om de eigen positie ook te betrekken op de verhoudingen ten opzichte van andere gremia, zoals bijvoorbeeld het OZJ (Ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd) of het NJI, en te bespreken hoe het ABJ zich onderscheidt van deze partijen. Grofweg zijn er twee mogelijkheden.

- Scenario 1: het ABJ blijft functioneren zoals oorspronkelijk beoogd. De focus blijft primair gericht op de beleidsinformatie.
- Scenario 2: het ABJ richt zich meer op het verbeteren van het jeugdstelsel als geheel en sluit met haar onderzoeken ook meer aan bij actuele onderwerpen.

AEF adviseert het ABJ om voor het eerste scenario te kiezen. De reden hiervoor is voornamelijk dat er meerdere andere partijen zijn die zich richten op de verbetering van het jeugdstelsel. Het ABJ onderscheidt zich van deze andere partijen door het doel de beleidsinformatie te verbeteren. Na zes jaar is de beschikbaarheid van deze beleidsinformatie nog steeds erg waardevol. Wel is de beleidsinformatie in een fase beland waarin onderhoud belangrijker wordt dan ontwikkelen. We raden het ABJ dan ook aan om na te denken hoe de overgang gemaakt kan worden van een gremium waarin het ontwikkelen van de beleidsinformatie centraal staat, naar een gremium dat meer gericht is op het onderhouden ervan. Dit kan leiden tot een aanpassing van het oorspronkelijke drietrapsmodel. Zo zou er bij het uitzetten van de onderzoeken bijvoorbeeld minder nadruk gelegd kunnen worden op het koppelen van verschillen in cijfers tussen gemeenten aan demografische kenmerken, waardoor er meer ruimte ontstaat om de betrouwbaarheid en kwaliteit van de benchmark te duiden.

Het ABJ kan een grotere rol spelen in de zichtbaarheid van de nadere onderzoeken

Uit deze evaluatie blijkt dat de onderzoeken die het ABJ uitzet weinig worden gevonden door gemeenten. In hoeverre dit belangrijk is, hangt grotendeels af van de rol die het ABJ zichzelf toedicht.

- In het eerste hierboven geschetste scenario is de primaire rol van het ABJ gericht op de kwaliteit van de beleidsinformatie. In dit geval is het feit dat gemeenten minder goed worden bereikt met de nadere onderzoeken minder belangrijk. Het bereiken van gemeenten met de aanbevelingen uit de nadere onderzoeken behoort in dit scenario niet tot de primaire doelen.
- In het tweede hierboven geschetste scenario, waarin het ABJ kiest voor het uitzetten van onderzoeken met als doel het verbeteren van het jeugdstelsel, is het bereiken van gemeenten heel belangrijk. In dit scenario raden we het ABJ aan om veel meer tijd en aandacht te investeren in het verspreiden en zichtbaar maken van de onderzoeken.

Desalniettemin raden we het ABJ aan om in beide scenario's de zichtbaarheid van de onderzoeken te vergroten. Als minimale variant kan het uitbrengen van een overkoepelende publicatie helpen. Dit zorgt voor toegankelijke communicatie zonder dat het een grote tijdsinvestering vraagt. In een dergelijk overzicht worden de belangrijkste conclusies en bevindingen uit de onderzoeken die in een jaar zijn gedaan samengevat. Het is van belang dat dit overzicht kort is, en dat gemeenten in één oogopslag kunnen zien waar de onderliggende onderzoeken over gaan. We raden de leden van het ABJ aan om deze overkoepelende analyse

te delen in hun netwerk en ter publicatie aan te bieden aan Binnenlands Bestuur. Ook voor de Tweede Kamer is een dergelijk overzicht nuttig, aangezien ook daar sprake is van een “informatie-overload” waar het onderzoeken betreft.

Eventuele sturing op de impact van de nadere onderzoeken is afhankelijk van de rol die het ABJ zichzelf toedicht

De belangrijkste reden dat de onderzoeken weinig impact hebben op het gevoerde beleid, naast hun zichtbaarheid, is het feit dat de aanbevelingen in deze onderzoeken doorgaans niet concreet genoeg zijn. Ook hier geldt dat de rol die het ABJ zichzelf toedicht bepalend is voor de mate waarin het ABJ zou moeten sturen op de impact van de onderzoeken.

- In het eerste hierboven genoemde scenario hebben de onderzoeken die het ABJ uitzet vooral een signaalfunctie. De onderzoeken zijn te klein om definitieve conclusies te kunnen trekken over de inhoud van het jeugdstelsel. De resultaten van deze nadere onderzoeken geven dan ook vooral weer welke richtingen interessant zouden zijn voor eventueel vervolgonderzoek. Voor dit scenario raden we het ABJ dan ook aan om de onderzoeken te houden zoals ze zijn: onderzoeken met als doel om de werkelijkheid achter de cijfers in de benchmark te duiden.
- In het tweede scenario is het doel van de onderzoeken om bij te dragen aan een verbetering van het jeugdstelsel. Daarvoor is het van belang dat gemeenten de aanbevelingen uit deze onderzoeken direct kunnen omzetten in acties en beleidskeuzes. Indien het ABJ voor dit scenario kiest, raadt AEF dan ook aan om hier actief op te sturen, ook in de omvang van de onderzoeken. Een mogelijkheid is om vervolgotrajecten deel uit te laten maken van de onderzoeken. In een dergelijk traject bekijkt de onderzoeker samen met de betrokken gemeenten hoe de resultaten van het onderzoek vertaald kunnen worden naar het gevoerde beleid. Om dit mogelijk te maken raden we het ABJ in dit scenario aan om jaarlijks een kleiner aantal, meer uitgebreide onderzoeken uit te zetten.

Blijf scherp op een evenwichtige samenwerking binnen het ABJ

Hoewel de leden van het ABJ de samenwerking als prettig ervaren, heerst er toch bij verschillende veldpartijen het gevoel dat het ministerie van VWS het laatste woord heeft. Zoals eerder geconcludeerd geven de meeste partijen aan dit niet als een groot probleem te ervaren. Toch raden we het ministerie van VWS aan om scherp te blijven op een evenwichtige samenwerking om te zorgen dat alle veldpartijen zich gehoord en gewaardeerd blijven voelen.